

Joensuun alueellisen vanhempainyhdistyksen Jova ry:n lausunto Joensuun kaupungin eteläisen koulu- ja päiväkotiverkon uudistamiseen liittyen

Tiivistelmä

Reijolan ja Niittylahden alueen koulu- ja päiväkotiratkaisun esityksessä¹ on selkeät kolme eri kohtaa, joiden eri vaihtoehtojen lapsivaikutuksista Jova ry lausuu seuraavaa:

1. **Yksi vai kaksi koulua Reijolan ja Niittylahden alueelle.** Esityksessä ehdotetaan kahta vaihtoehtoa: yksi kaksisarjainen tai kaksi yksisarjaista koulua. Kaksisarjaisessa koulussa on positiivisemmat lapsivaikutukset esimerkiksi oppilashuollon saavutettavuuden kannalta, sekä tulevaisuudessa joustavampi ja siten vähemmän haavoittuva ratkaisu. Myöskään kaksisarjainen koulu ei ole kokonaisuutena niin iso, että sillä itsessään olisi negatiivisia lapsivaikutuksia. Sen sijaan koulumatkojen kasvamisella nykytilaan verrattuna on negatiiviset lapsivaikutukset. Näiden positiivisten ja negatiivisten vaikutusten suhdetta ei annettujen tietojen perusteella pysty arvioimaan; päätöksen tekoa varten suosittellemekin selvittämään ja kiinnittämään huomiota erityisesti pienimpien, 1.-3. luokkien lasten koulumatkoihin yhden koulun mallissa.
2. **Yhden koulun mallissa koulun sijoituspaikka: Reijola vai Niittylahti.** Molemmissa vaihtoehtoissa osalle lapsista koulumatka kasvaa huomattavasti, eikä annettujen tietojen perusteella voi arvioida kumpi ratkaisu olisi vähemmän negatiivinen lapsivaikutusten osalta. Jälleen suosittellemme selvittämään ja kiinnittämään huomiota erityisesti pienimpien, 1.-3. luokkien lasten koulumatkoihin koulun sijoituspaikasta päätettäessä. Suositeltavaa olisi myös vielä kerran harkita kompromissiratkaisua alueiden vastakkainasettelun ja eriarvoisuuden tunteen minimoimiseksi.
3. **Varhaiskasvatuksen yksiköiden lukumäärä ja sijainti.** Esillä on kaksi ehdotusta: yksi yhdeksänryhmäinen päiväkotijoko Reijolaan tai Niittylahteen, tai kolmeryhmäinen päiväkotijoko Niittylahteen ja kuusiryhmäinen Reijolaan. Lapsivaikutusten näkökulmasta mikään ei puolla yhden yhdeksänryhmäisen päiväkodin ratkaisua; päinvastoin, sillä on lukuisia negatiivisia vaikutuksia. Yhdeksänryhmäisen päiväkodin vaihtoehto on suoraan opetushallituksen ohjeistuksen vastainen². Lisäksi OAJ:n 2024 antaman lausunnon mukaan varhaiskasvatuksen henkilömitoitukseen liittyvät ongelmat korostuvat suuremmissa päiväkodeissa³.

Johdanto ja lausunnon pohjamateriaali

Jova ry:ltä pyydettiin lausuntoa Reijolan ja Niittylahden alueen koulujen ja päiväkotien tulevaisuuteen liittyvistä päätösesityksistä lapsivaikutusten näkökulmasta. Taustoituksena alueen nykytilasta, uudistamisen selvityksen tämänhetkisestä vaiheesta ja mahdollisista päätösesityksistä tässä lausunnossa käytettiin Joensuun uutisissa 20.10.2025 julkaistua selvitystä¹. Tästä selvityksestä on selkeästi erotettavissa kolme kohtaa, joihin on esitetty vaihtoehtoisia ratkaisuehdotuksia: tulisiko Reijolan ja Niittylahden alueelle rakentaa yksi vai kaksi koulua, pitäisikö mahdollinen yksi koulu sijoittaa Reijolaan vai Niittylahteen, ja tulisiko alueelle rakentaa yksi yhdeksänryhmäinen vai kaksi pienempää päiväkotia. Nämä käsitellään tässä lausunnossa alla erillisissä kohdissaan.

Esitetyn taustaselvityksen mukaan moni asia, erityisesti ennusteet alueen (ja koko kaupungin) lapsimäärän kehityksestä tulevaisuudessa ovat muuttuneet siitä, kun eteläistä kouluverkkoa edellisen kerran käsiteltiin 2024. Sen takia tämän lausunnon pohjamateriaalina on käytetty nimenomaan tätä tuoreinta selvitystä ja lausunnossa pyritään käsittelemään ainoastaan siinä esitettyjä vaihtoehtoja, eikä esimerkiksi vedota aikaisempien käsittelyiden yhteydessä esitettyihin selvityksiin tai ehdoteta esityksen ulkopuolisia ratkaisuja tai kompromisseja. Näin myös sen takia, että päätösten teko on jo viivästynyt vuosilla; nyt päätösten uusi lykkääntyminen tässä vaiheessa syystä tai toisesta on huono lopputulos myös lapsivaikutusten näkökulmasta.

Kuitenkin, tässä yhteydessä erityisesti yhden koulun sijoituspaikan kysymys ja yleisemmin koko kaupungin alueen koulu- ja päiväkotiverkon uudistus johtavat helposti kaupunginosien ja alueiden vastakkainasetteluun. Tätä tulisi kaikin keinoin välttää, ja huomiota kiinnittää erityisesti aikaisessa valmisteluvaiheessa, kun kompromissivaihtoehtoja vielä voi joustavammin esittää ja aikaa toteutukselle on paremmin. Erityisesti tilanne, missä uuteen kouluun sijoittuu lapsia sekä alueilta, jotka ovat ”voittaneet” että ”hävinneet” päätöksenteossa, on huolestuttava. Pahimmillaan tämä rapauttaa yhteisöllisyyden lisäksi kodin ja koulun välisen yhteistyön. Esimerkkinä tässä tapauksessa mahdollinen yhden koulun sijoittaminen joko Reijolaan tai Niittylahteen on johtaa voimakkaaseen vastakkainasetteluun näiden kahden alueen välillä. Tämä vastakkainasettelu johtaa ongelmiin jo valmisteluvaiheessa valitusten ja muiden viivästysten muodossa, eivätkä ne tule katoamaan päätöksenteon jälkeen, vaan heijastuvat pitkälle tulevaisuuteen. Tämän vuoksi tärkeää olisi etsiä vaihtoehtoja kompromissiratkaisuja, esimerkiksi tässä tapauksessa sellainen olisi koulun sijoittaminen Reijolan ja Niittylahden välimaastoon. Suosittelemmekin vahvasti ottamaan tämän huomioon tulevissa valmisteluissa muiden alueiden osalta, jos tässä tapauksessa sitä ei ylivoimaisten esteiden takia pysty huomioimaan.

Yksi vai kaksi koulua Reijolan ja Niittylahden alueelle

Lapsivaikutusten arvioinnissa koulun koon ja rakenteen valinta on keskeinen toiminnallisuuden ja pedagogisen joustavuuden kannalta. Yksisarjaiset koulut ovat osoittautuneet haavoittuviksi tulevaisuuden väestömuutoksissa. Niiden koko ei tarjoa riittävää joustoa: supistaminen johtaa usein lakkautusuhan alle, kun taas kasvattaminen on usein mahdotonta tilojen ja tontin rajallisuuden vuoksi.

Kaksisarjaisen koulun mallissa lapsivaikutukset arvioidaan positiivisemmiksi erityisesti kahdesta syystä:

- Pedagoginen joustavuus: Kaksisarjaisuus mahdollistaa paremman opetusjärjestelyjen ja ryhmäkokojen hallinnan sekä resurssien tehokkaamman kohdentamisen.
- Oppilashuolto: Kaksisarjaisessa koulussa oppilashuollon palvelut (esim. kuraattori, psykologi) ovat usein helpommin järjestettävissä ja saatavilla, mikä tukee lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Huomioitavaa on, että kaksisarjainen koulu ei ole oppilasmäärältään mittasuhteiltaan suuri, eikä se siten itsessään aiheuta negatiivisia vaikutuksia.

Sen sijaan yhden, keskitetyn koulun mallissa koulumatkat pitenevät, millä voi olla joko neutraali tai merkittävästi negatiivinen vaikutus lasten arkeen, erityisesti pienimpien oppilaiden kohdalla. Tämän lausunnon pohjatiedot eivät ole riittävät arvioimaan koulumatkojen pituuden ja rasittavuuden tarkkaa vaikutusta tulevaisuudessa tai sen kohdistumista oppilaskuntaan. Ensisijainen painopiste lapsivaikutusten näkökulmasta on 1.–3. luokkalaisten koulumatkojen minimoimisessa.

Koska molemmissa ratkaisuissa (yksi vai kaksi koulua) on merkittäviä etuja (toiminnallinen joustavuus vs. lyhyet koulumatkat), ei voida yksiselitteisesti nimetä toista mallia toista paremmaksi.

Suositus: Päätöksenteon tueksi on ehdottomasti selvitettävä huolella ratkaisujen täsmälliset vaikutukset pienimpien koululaisten (1.–3. lk) koulumatkoihin liittyen turvallisuuteen, keston ja kuljetustarpeisiin. Vain kattava tieto näistä vaikutuksista mahdollistaa lapsen edun mukaisen päätöksen tekemisen.

Yhden koulun mallissa koulun sijoituspaikka

Kun tarkastellaan yhden koulun mallia, sen sijoituspaikalla on suora ja merkittävin vaikutus lasten arkeen ja hyvinvointiin. Lapsivaikutusten arvioinnissa ei voida suoraan nimetä Reijolan tai Niittylahden sijoituspaikkaa toista paremmaksi tai huonommaksi ratkaisuksi. Arviointi on tehtävä puhtaasti sen perusteella, miten kumpikin vaihtoehto vaikuttaa oppilaiden koulumatkojen pituuteen, turvallisuuteen ja keston.

Lausunto
8.11.2025

Erityisesti on korostettava 1.–3. luokkalaisten koulumatkojen vaikutusta. Pienten oppilaiden kohdalla pitkä, rasittava tai turvaton koulumatka voi heikentää lapsen jaksamista, keskittymiskykyä ja koulun aloittamisen myönteistä kokemusta. Siksi päätöksenteossa on ehdottomasti nojattava huolellisesti selvitettyyn tietoon koulumatkavaikutuksista.

Kouluverkkouudistuksen on tarkoitus palvella koko aluetta tasa-arvoisesti. Alueiden vastakkainasettelun estämiseksi ja yhteisöllisyyden tukemiseksi on suositeltavaa harkita kompromissiratkaisua sijoituspaikasta alueiden puoliväliin.

Vaikka tämä sijoitusvaihtoehto ei ole tällä hetkellä esitettyjen pohjavaihtoehtojen joukossa, kannustamme tarkastelemaan tätä neutraalia sijaintia vakavasti lapsivaikutusten näkökulmasta. Puolivälin sijoitus voisi potentiaalisesti minimoida koulumatkojen pituuden ja lieventää eriarvoisuuden tunnetta eri asuinalueilla.

Varhaiskasvatuksen yksiköiden lukumäärä ja sijainti

Yhdeksänryhmäisen päiväkodin vaihtoehto on ristiriidassa Opetushallituksen (OPH) antaman ohjeistuksen ”Turvallinen ja terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus” kanssa. Suora lainaus: ”Yksinkertaisinta turvallisuustavoitteet on saavuttaa yksikerroksisessa pienessä yksikössä. Erityisesti pienten lasten oppimisympäristössä kannattaa suosia pieniä toiminnallisia yksiköitä.”² Suuri yksikkö myös lisää lapsen stressiä ja voi heikentää turvallisuuden tunnetta.

Henkilöstömitoitukseen liittyvät ongelmat ja lapsiryhmäkohtainen tuki korostuvat suuremmissa päiväkodeissa. Myös ammattijärjestö OAJ on lausunnossaan (2024) tuonut esiin, että varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitukseen liittyvät ongelmat korostuvat suuremmissa päiväkodeissa³. Tämä heijastuu suoraan varhaiskasvatuksen laatuun ja lapsen saamaan tukeen. Joensuun alueen vanhemmilta saatu palaute tukee tätä näkemystä, sillä suurista yksiköistä saadaan suhteessa enemmän negatiivista palautetta verrattuna pienempiin yksiköihin.

Kahden päiväkodin ratkaisu (esimerkiksi 3- ja 5-ryhmäiset yksiköt) on lapsivaikutusten kannalta huomattavasti suositeltavampi. Nämä yksiköt eivät ole niin pieniä, että ne olisivat haavoittuvia hallinnollisesti (esim. sijaisjärjestelyt tai henkilökunnan saatavuus). Ne tarjoavat myös riittävän joustavuuden tulevaisuuden muutostilanteissa. Ne mahdollistavat pienemmän, turvallisemman ja lapsen kehitysvaihetta paremmin tukevan oppimisympäristön OPH:n ohjeistuksen mukaisesti.

Suositus: Lapsen edun ja turvallisen varhaiskasvatuksen näkökulmasta suositellaan selkeästi useamman pienemmän varhaiskasvatuksen yksikön mallia yhden erittäin suuren yksikön sijaan.

Lausunto
8.11.2025

Viitteet

¹Joensuun Uutiset: ”Reijolan ja Niittylahden alueen koulut ja päiväkodit – taustoitusta”,

<https://www.joensuunuutiset.fi/reijolan-ja-niittylahden-alueen-koulut-ja-paivakodit-taustoitusta/> (voimassa 8.11.2025)

²Opetushallitus: ”Turvallinen ja terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus”,

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/turvallinen-ja-terveellinen-paivakoti-ja-koulurakennus> (voimassa 8.11.2025)

³OAJ: ”Lausunto varhaiskasvatuksen suhdelukutarkastuksen muuttamisesta

päiväkotikohtaisesta ryhmäkohtaiseksi”,

https://www.oaj.fi/contentassets/470d2dd3be6445e1a21140bc69ff6c53/lausunto_siv_muutos-varhaiskasvatuslain-henkiloston-mitoitukseen-ja-suhdelukujen-toteutumiseen_190402024.pdf (voimassa 8.11.2025)

Joensuussa 8.11.2025

Petri Karvinen, Puheenjohtaja, Jova ry

Sanna Rasanen, Sihteeri, Jova ry